

СТАНОВИЩЕ

от д.ф.н. Диана Петрова Иванова,

професор в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност **доцент**

в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, Професионално направление 2.1.

Филология (Съвременен български език – Лексикология)

В конкурса за ‘професор’, обявен в „Държавен вестник“, бр. 57 от 26.06.2020 г. и в интернет-страницата на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Български език“ към Филологическия факултет, като единствен кандидат участва доц. д.ф.н. Ваня Иванова Зидарова от същата катедра.

1. Общо представяне на получените материали

Документите и материалите, представени от В. Зидарова, **отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. По обем и проблематика публикациите отговарят на профила на конкурса и на изискванията за академичната длъжност ‘професор’. Кандидатката в конкурса е депозирала значителен брой научни трудове, публикувани след заемане на академичната длъжност ‘доцент’.

Със заповед № Р33-4140/25.08.2020 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури на конкурса за заемане на академичната длъжност ‘**професор**’ в ПУ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, Професионално направление 2.1. Филология, научна специалност Български език (Съвременен български език – Лексикология), обявен за нуждите на катедра „Български език“ към Филологическия факултет на ПУ. Представеният от кандидата комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи: административни документи, свързани с процедурата за присъждане на акад. длъжност ‘професор’; документи за научноизследователска работа.

Доц. д.ф.н. Ваня Иванова Зидарова е приложила общо 63 научни труда, от които: 1 монография, 1 публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на степента ‘д.н.’, 2 учебника, 2 учебни помагала и 57 статии. Представените научни материали са написани след защитата на дисертацията и не повтарят публикации от предишната процедура. От тях 12 са публикувани в чужбина (Русия, Полша, Чехия, Унгария), а останалите 51 в България. Научните трудове разкриват интересите на авторката в областта на съвременния български език (СБЕ), съпоставително езикознание и др. Отнасят се към проблематика, която влиза в компетенциите на кандидатката. Публикациите са апробирани – изнасяни са като доклади на научни конференции и са отпечатани в специализирани научни издания.

2. Кратки биографични данни на кандидата

В. Зидарова завършва спец. Българска филология в ПУ през 1982 г., а в периода 1983–1986 г. е редовен докторант в СУ „Св. Климент Охридски“. Същевременно е хоноруван преподавател, а по-късно и редовен асистент в Катедрата по български език. През 1994 г.

защитава докторска дисертация за категорията *определеност – неопределеност* в СБЕ. От 1994 до 2000 г. е гл. ас. д-р, а от 2000 г. заема акад. длъжност ‘доцент’.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

В бакалавърските програми В. Зидарова води основни лекционни курсове по СБЕ, фонетика на СБЕ и лексикология на СБЕ. Освен задължителните за обучението дисциплини тя разработва лекционни курсове за факултативни и избираеми дисциплини, както и за магистърската програма „Актуална българистика“. Била е лектор по български език и култура в Познанския университет „А. Мицкевич“, Полша, както и гост-преподавател в Карловия университет в Прага и Будапещенския университет. Редовно участва като преподавател в европейската образователна програма „Еразъм“.

Участвала е и в научно-образователния проект по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ към МОН „Пазарно ориентирани модули в хуманитарните професионални направления“ (2013 – 2014).

Кандидатката има богат професионален и научен опит, притежава необходимите компетенции на преподавател и изследовател и профилът ѝ напълно отговаря на изискванията на обявения конкурс.

4. Научна и научно-приложна дейност на кандидата

Научните интереси на В. Зидарова са в областта на съвременния български книжовен език – фонетика, лексикология, лексикография, семантика, морфология, съпоставително езикознание, езикова култура и др.

В обявения конкурс тя участва с 2 **монографии**: *Семантика и прагматика на именната детерминация в българския език* (2018) и *Динамика и иновации в лексикалната система на българския език* (2019).

Подходящо избраната тема на първата монография идва да отговори на редица дискуссионни въпроси, свързани с *именната детерминация* в българския език, нейната типология, структура и семантично съдържание. Авторката разглежда въпроса за отношението между детерминация и генеричност, като прилага нов подход към генеричната семантика и нейните изразни средства. Тя прави всеобхватно модерно описание на именната детерминация във функционален, комуникативен, семантичен и прагматичен аспект, прилагайки теорията на референцията, а на основата на определени семантични и прагматични признаци предлага нов семантичен модел на детерминацията, което е важен авторски принос към българската лингвистика.

Чрез редица примери В. Зидарова показва ресурса от разнородни езикови средства за изразяване на детерминацията – семантични (собствени имена), лексикални (местоимения) и граматични (членни модификатори). Тя обстойно разглежда и дискуссионния за българската лингвистика въпрос за наличието на неопределителен член „един“ – теза, която убедително доказва. В. Зидарова се е справила отлично с поставените цели на изследването, а обобщенията и изводите, до които достига, показват научна зрялост.

В монографията *Динамика и иновации в лексикалната система на българския език* (2019) В. Зидарова разглежда актуалните за последните три десетилетия промени в българската лексикална система, които многостранно и иновативно интерпретира. Въпреки множеството публикации в научното пространство по тази проблематика, авторката е представила ценен обобщаващ труд, където са намерили място най-значимите прояви в лексикалния състав на българския книжовен език. На основата на наблюдения и задълбочен анализ тя успява да очертае най-новите тенденции и процеси в лексикалната ни система като

системност, динамика в количествен и качествен план, архаизация, неологизация, реинтернационализация, интелектуализация, заемане на чужди думи и активизация на лексеми от пасивния пласт, полисемия и промяна в значенията и др. Спира вниманието си и на процесите на колоквиализация в съвременната разговорна реч и нейното проникване в езика на медиите, засилващото се влияние на компютърните технологии върху езика и др.

Монографията респектира с отлично обмислената си концепция и приети теоретични постановки, с добрата организация на изобилния ексцерпиран материал. Обобщавайки написаното, ще посоча, че поставените в монографията цели и задачи са изпълнени. Авторката е избрала актуална тема, която многостранно и обстойно е разработила. Картината на динамиката на българската лексикална система след настъпилите обществено-политически промени е представена обективно в цялото ѝ разнообразие.

В монографията си авторката умело прилага принципите и методите на изследване в областта на лексикологията, като ги обогатява с нови модерни похвати и модели. Текстът е написан на ясен и научно издържан език с коректно използвана терминология. Научната литература е изключително богата, цитирани са авторитетни автори в проучваната тематична област – български и чуждестранни.

Наред с научноизследователската си дейност В. Зидарова е автор на редица учебници и учебни помагала по дисциплините, които преподава. *Лексикология на съвременния български език* (2009) е един от най-използваните от студентите учебници. В него са застъпени основните дялове на лексикологията: лексикална семантика, структура на лексикалната система, фразеология и лексикография, като в описанието им авторката съчетава два подхода – семиотичен и комуникативен. Описани и анализирани са най-съществените категории в лексикологията, като знаков характер на думата, видове лексикална номинация, лексикална парадигматика, класификация на лексемите, дефинирани са понятия от терминологичната лексика, явленията синонимия, антонимия, паронимия, омонимия, лексикални особености на функционалните стилове. Съществен и много полезен дял в учебника е обзорът на историята и съвременното състояние на българската лексикография.

Вторият учебник е предназначен за студенти небългаристи *Български език (Теоретичен курс с практикум). Учебник за студенти небългаристи* (в две изд. 2002; 2007). Практикумът към учебника, съотнесен към теоретичния материал в основната част и придружен с приложение от 44 задачи, подпомага теоретичното осмисляне и практическото усвояване на нормите на българския език.

Статиите на кандидатката отразяват нейните научни търсения в областта на различните дялове на съвременния български книжовен език (фонетика, морфология, лексикология, словообразуване). Една част от разработките ѝ са посветени на съпоставителни изследвания на българския език с други славянски езици, в които се открояват спецификите на българския език, формирани в процеса на историческото му развитие и отличаващи го от останалите славянски езици.

Друга значима тема на авторката е свързана с процесите на терминологизация и детерминологизация в българския език, семантичния и прагматичния им аспект, детерминаторите, именната детерминологизация и т.н.

Немалка част от публикациите са посветени на съвременната преса и нейните функции, комуникативни стратегии и езикови особености; анализирани са изразните средства в съвременната публична реч, в които авторката посочва негативните тенденции в

съвременната речевата практика, отнасящи се за лексиката: разместване на лексикални пластове, пренебрегване на някои стилистични граници и сближаване на ниския и високия регистър на речта; пренебрежение към книжовната норма. Очертава и положителните явления: обогатяване на речника във връзка с новите технологии, увеличаване на броя на неологизмите и др., което влияе благоприятно върху интелектуализацията на лексикалната система.

Авторката има редица публикации и в други научни области: лексикология, лексикография, лингвокултурология и др., което показва широките ѝ научни интереси. Нейните трудове **са познати и цитирани** от авторитетни учени в България и в чужбина.

5. Оценка на личния принос на кандидата

Представените две монографии и останалите публикации са оригинални научни изследвания с иновативен характер и с доказан принос в областта на българската лексикология. В тях авторката изразява свои собствени позиции, защитава тезите си аргументирано на основата на солидната си теоретична подготовка и на данните от ексцерпирания материал.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам забележки.

6. Лични впечатления

Познавам Ваня Зидарова като колега от катедрата, имам преки впечатления от нейната активна научна дейност и оценявам високо постиженията ѝ като новатор в лексикологията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д.ф.н. Ваня Иванова Зидарова, **отговарят** на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Кандидатката в конкурса е представила **значителен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на научната степен ‘д.н.’. Разработките имат оригинални научни и приложни приноси и са получили национално и международно признание. Те имат практическа приложимост и част от тях са ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на доц. д.ф.н. Ваня Иванова Зидарова е **несъмнена**. Постигнатите от нея резултати в учебната и научноизследователската дейност, **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад с предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избор на доц. д.ф.н. Ваня Иванова Зидарова на академичната длъжност ‘професор’ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Съвременен български език – Лексикология).

20.10. 2020 г.

Член на научното жури:
проф. д.ф.н. Диана Иванова